

Sonkajärven kunta

Tarkastuslautakunta

Arviointikertomus vuodelta 2025

Sonkajärven uuden torin avajaiset 22.11.2025

1. Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

Kunnanvaltuuston valitseman tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 § mom. 4 mukaan valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös valvoa Kuntalain 84 § 2 momentissa tarkoitettuja kunnan luottamushenkilön ja viranhaltijan sidonnaisuusilmoituksia sekä saattaa ilmoitukset edelleen valtuuston tiedoksi.

Sonkajärven kunnanvaltuusto on päätöksellään 16.8.2021 § 33 valinnut tarkastuslautakuntaan jäsenet ja varajäsenet ajalle 1.8.2021-31.5.2025 seuraavasti:

jäsen

Ester Halonen
Seppo Kainulainen
Eila Leskinen
Tarja Pirkkalainen
Esa Tauriainen

varajäsen

Elvi Niskanen
Arto Kainulainen
Anneli Suutarinen
Aila Siilin-Huttunen
Eero Raatikainen

Kunnanvaltuusto valitsi puheenjohtajaksi Tarja Pirkkalaisen ja varapuheenjohtajaksi Seppo Kainulaisen.

Sonkajärven kunnanvaltuusto on päätöksellään 9.6.2025 § 49 valinnut tarkastuslautakuntaan jäsenet ja varajäsenet ajalle 1.6.2025-31.5.2029 seuraavasti:

jäsen

Vesa Hynynen
Seppo Kainulainen
Tiina Niskanen
Pirjo Rönkkö
Pirkko Väisänen

varajäsen

Harri Lipponen
Risto Vatanen
Tanja Huusko
Tuula Partanen
Katie Halonen

Kunnanvaltuusto valitsi puheenjohtajaksi Seppo Kainulaisen ja varapuheenjohtajaksi Pirjo Rönkön.

Kuntalain mukaisesta tilintarkastuksesta on huolehtinut tilintarkastusyhteisö BDO Auditor Oy. Vuoden 2025 vastuullisena tilintarkastajana toimi JHT, HT Tuomas Peltoperä. Tilintarkastajan osallistuessa etäyhteydellä ovat lautakunnan sihteerinä toimineet Ester Halonen, Eila Leskinen ja Seppo Kainulainen sekä Pirjo Rönkkö ja Vesa Hynynen.

Arviointia varten lautakunta on hyväksynyt toimikaudekseen arviointisuunnitelman vuosittaisine painopistealueineen ja tarkemman työohjelman kutakin vuotta varten. Vuoden 2025 aikana lautakunta on kokoontunut kahdeksan kertaa.

Lautakunta on tavannut kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen puheenjohtajat sekä johtavia viranhaltijoita ja kuullut heiltä katsaukset elinkeino- ja muista kunnan ja kuntakonsernin ajankohtaisista asioista sekä toiminnan ja talouden toteutumisesta. Lautakunta on kuullut elinvoimatoiminnan, henkilöstöasiantuntijaa, teknisen toimen, liikunta- ja nuorisotyön, koulutoimen sekä Sukevan aluesihteerä. Lisäksi lautakunnan kuultavana ovat olleet Sonkakoti Oy:n ja Sonkajärven Vesi Oy:n toimitusjohtaja, ruokapalvelupäällikkö, henkilöstöjärjestöjen edustajat, vanhus- ja vammaisneuvoston edustaja sekä Sonkajärven MTK ja Sonkajärven Yrittäjien edustaja.

Arvioinnin pohjana ovat lisäksi olleet jäsenten vuosien 2025-2026 aikana tekemät käytännön havainnot eri lautakuntien alaisesta toiminnasta ja taloudesta sekä tilintarkastajan antamat raportit.

Arviointikertomuksen laatimista varten lautakunta on tutustunut vuoden 2025 talousarvioon, hallintoelinten päätöksiin, kunnanhallituksen allekirjoittamaan tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sekä henkilöstökertomukseen.

Tarkastuslautakunnan seurantavastuut ovat:

– kunnanhallitus	kaikki jäsenet
– sivistyslautakunta	Tiina Niskanen ja Vesa Hynynen
– tekninen lautakunta	Pirkko Väisänen ja Pirjo Rönkkö
– Sukevan aluelautakunta	Seppo Kainulainen

Tarkastuslautakunta totesi lautakunnan jäsenen seuraavan esteellisyyden 1.8.2021-31.5.2025:

- Ester Halonen; Ylä-Savon Jätehuolto Oy:n hallituksen jäsenyyden perusteella ja lisälmen kaupungin Työllisyys- ja yrityspalvelujen lautakunnan jäsenyys.

Tarkastuslautakunta totesi 17.9.2025 lautakunnan jäsenten pysyvät esteellisyydet 1.6.2025-31.5.2029 seuraavasti:

- Pirkko Väisänen; sivistyslautakunnan alaiset asiat sivistyslautakunnan varajäsenyyden perusteella.
- Vesa Hynynen; Sonkajärven Vesi Oy:n asiat sukulaissuhteen perusteella Sonkajärven Vesi Oy:n hallituksen jäseneksi.
- Risto Vatanen; Sukevan aluelautakunnan alaiset asiat Sukevan aluelautakunnan jäsenyyden perusteella.

2.1. Edellisten vuosien arviointikertomusten johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi ja havainnot valtuustokaudelta

Kunnanvaltuusto on 6.5.2025 § 35 merkinnyt vuoden 2024 arviointikertomuksen tiedoksi ja pyytänyt kunnanhallitukselta selvitystä arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista lokakuun loppuun mennessä. Kunnanvaltuusto on 15.12.2025 § 98 merkinnyt tiedoksi tarkastuslautakunnan väliraportin.

2.2. Havainnot valtuustokaudelta tarkastuslautakunnan näkökulmasta

- Vuosi 2025 oli taloudellisesti ja toiminnallisesti hyvä. Tilinpäätös oli 2,45 milj. euroa ylijäämäinen, investoinnit rahoitettiin kassasta, velkamäärä pieni ja kumulatiivinen ylijäämä nousi 15,6 milj. euroon. Talouden hyvä toteuma antaa kunnalle liikkumavaraa, mutta väestökehitys, palvelutarpeiden muutos ja kiinteistökannan korjaustarpeet edellyttävät edelleen pitkäjänteistä talouden suunnittelua.
- Kunnan toimintaympäristö on muuttunut valtuustokauden aikana merkittävästi. Hyvinvointialueuudistus, työllisyyspalvelujen siirtyminen kuntien vastuulle, väestön ikääntyminen ja palvelujen järjestämistapojen muutokset vaikuttavat kunnan tehtäviin ja talouteen myös tulevana vuosina.
- Investoinneissa on toteutettu kuntalaisten arkeen, viihtyvyyteen ja elinvoimaan vaikuttavia hankkeita. Samalla tarkastuslautakunta korostaa, että investointien suunnittelussa on huolehdittava realistisesta aikataulutuksesta, kustannusarvioista ja henkilöstöresurssien riittävydestä.
- Sonkajärven kunnan hyvinvointialueelle vuokraamien sote-kiinteistöjen lyhyt vuokra-aika (vain vuodeksi eteenpäin) vaikeuttaa talouden suunnittelua.
- Syksyllä 2025 laadittiin uusi kuntastrategia 2030, jonka visiona on, että Sonkajärvi on itsenäinen ja vahva kunta Ylä-Savossa.
- Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että uusi kuntastrategia 2030 viedään käytännön toimintaan konkreettisina tavoitteina, mittareina ja vastuutettuina toimenpiteinä. Strategian toteutumista tulee seurata säännöllisesti sekä toimielimissä että valtuustotasolla.
- Tarkastuslautakunta korostaa jokaisen luottamushenkilön, viranhaltijan ja työntekijän kunnioittamista omassa roolissaan. Yhteistyö ja rakentava keskustelu on kunnallisen demokratian perusta.
- Tarkastuslautakunta korostaa, että kuntien välinen yhteistyö ja sen merkitys tulevaisuudessa on keskeinen. Myös Sonkajärven tulee olla siinä aktiivinen niin johtavien viranhaltijoiden kuin luottamushenkilöiden toimesta.
- Kunnan avoimet työpaikat ovat tähän asti kiinnostaneet hakijoita ja rekrytoinnit ovat pääsääntöisesti olleet onnistuneita.
- Henkilöstön merkitys kunnan palvelujen toteuttajana korostuu. Ohut henkilöstörakenne, eläköitymiset ja osaavan työvoiman saatavuus edellyttävät ennakoivaa henkilöstösuunnittelua, hyvää johtamista ja työhyvinvoinnin tukemista.
- Väestökehitys on edelleen kunnan pitkän aikavälin keskeinen haaste. Vuonna 2025 kunnan väkiluku oli 3 518. Syntyneitä oli 18 ja kuolleita 68, joten luonnollinen väestönlisäys oli -50 henkilöä. Kuntien välinen nettomuutto oli -17, mutta nettomaahanmuutto +17, minkä vuoksi kokonaisnettomuutto oli 0. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että väestökehityksen vaikutukset palvelutarpeeseen, talouteen, henkilöstöön ja kiinteistöihin otetaan huomioon tulevien vuosien suunnittelussa.

3. Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

3.1 Kuntastrategia 2022 – 2025

Sonkajärven kuntastrategia vuosille 2022-2025 on hyväksytty kunnanvaltuustossa 2.5.2022 /11 §. Strategian tahtotilana on, että Sonkajärvi on ihmisille ja yrityksille viihtyisä, turvallinen ja elinvoimainen asuin- ja toimintaympäristö. Sonkajärvellä on yhdessä tekemisen taitoa, toki jokaisen taitoja arvostaen. Sonkajärvi tarjoaa vaihtoehdon ja mahdollisuuden asua maaseutumaisessa ja luonnonläheisessä ympäristössä, jossa palvelut ovat hyvin saatavilla. Kuntastrategiassa on esitetty tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit jokaiselle menestystekijälle ja ne ovat kaikkia toimielimiä ja tulosalueita sitovia.

Strategia 2022-2025	Toimenpiteet v. 2025
Elinvoimainen kunta	<ul style="list-style-type: none">• yritysasiantuntijan palkkaus• hankerahoitusten hakeminen
Hyvinvoiva kuntalainen	<ul style="list-style-type: none">• sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut säilyneet entisellään
Seudullinen yhteistyö	<ul style="list-style-type: none">• Ylä-Savon työllisyysalue aloittanut toimintansa• rakennusvalvonnan yhteistyötä valmisteltu
Vahva talous itsenäisen kunnan perusta	<ul style="list-style-type: none">• tuulivoima-alueiden kaavoitusprosesseja käynnissä
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	<ul style="list-style-type: none">• onnistuneet kunnan henkilöstön rekrytoinnit• hyvät henkilöstön edut ja palkitsemiset

3.2 Kunnanvaltuusto ja –hallitus

Yleistä

Tavoitteiden toteutuminen on tilinpäätöksessä 2025 arvioitu keskeisten talousmittareiden näkökulmasta.

Kunnan tiedottaminen on tärkeää ja myös monipuolistunut.

Vuoden 2025 aikana on keskustelua, palautetta ja yhteydenottoja aiheuttaneet kaavoituksessa olevat ja esitetyt tuulivoima-alueet ja niihin liittyvät siirtolinjojen vaikutukset sekä Sonkajärven vedenpinnan nosto.

Kunnanhallitus ei ole 23.6.2025 pidetyssä kokouksessa noudattanut kunnanvaltuuston aikaisemmin ilmaisemaa tahtotilaa antaessaan kieltävän lausunnon Huttusenlehdon ottamisesta maakuntakaavaan tuulivoimapotentialiseksi alueeksi.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että merkittävässä maankäyttöä ja elinvoimaa koskevissa asioissa kunnanhallituksen ja -valtuuston välinen vuorovaikutus on tiivistä ja päätösten perustelut ovat selkeitä.

Konserniohjaus ja -valvonta

Kunnanhallituksen rooli omistajaohjauksessa ja konserniohjauksessa sekä valvonnassa on keskeinen, ovatko asetetut tavoitteet toteutuneet.

Kunnan omistajapolitiikka ja konserniohjeet on päivitetty 15.9.2025.

Yleishallinto

Yleishallinnon tavoitteet ovat toteutuneet.

Yleishallinnon tehtävänä on vastata kunnan hallinnosta, talouden suunnittelusta ja seurannasta sekä kunnanvaltuuston ja -hallituksen päätösten valmistelusta ja -toimeenpanosta.

Työllistäminen

Yleistä

Työllistämisen tulosalue tarjoaa nuorille ja pitkäaikaistyöttömille mahdollisuuksia työllistymiseen ja työelämään tai koulutukseen sijoittumiseen. Panostamalla nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen edistetään kuntalaisten ja erityisesti nuorten hyvinvointia ja ehkäistään syrjäytymistä.

Vuonna 2025 varattiin nuorten- ja nuorten yrittäjien kesätyöllistämistukiin 19000 euroa. Myönteisiä maksuspäätöksiä tehtiin 46 kpl ylittäen näin tavoitteena olleen 38 kpl.

Työpajatoiminta päättyi vuoden 2025 lopussa ja vastaava toiminta järjestetään teknisellä toimialalla.

Sonkajärven kunnan työllisyyden hoidon viranomaispalvelusta on vastannut Ylä-Savon työllisyyspalvelut 1.1.2025 alkaen. TE-palveluiden siirtyminen kuntien vastuulle näkyi kunnan taloudessa merkittävänä uutena kustannuseränä. Tilinpäätösesityksen mukaan TE-palveluiden ja työttömyyden hoidon

toimintakulut olivat yhteensä noin 800 000 euroa. Sonkajärven kunnan maksuosuus oli noin 400 000 euroa. Lisäksi kunta maksoi työttömyysetuuksien kuntaosuuksia noin 400 000 euroa. Tavoitteena ollut työllisyyden parantaminen ja työttömyysasteen pitäminen alle 11 prosentin ei toteutunut, sillä työttömyysasteen vuosikeskiarvo oli 11,5 prosenttia.

Tavoitteena on:

Tavoitteena ollut työllisyyden parantaminen ja työttömyysprosentin pitäminen alle 11 % ei aivan toteutunut, sillä työttömyysprosentin vuosittainen keskiarvo oli 11,50.

Ruokapalvelut

Ruokapalvelu valmistaa ravitsevaa, terveellistä ja taloudellista ruokaa kunnan sivistystoimen yksiköihin asiakkaiden erityistarpeet huomioiden. Elintarvikkeiden nopeasta hintojen noususta huolimatta ruokapalvelut onnistui pysymään talousarvioissa. Ateriasuoritteiden määrä väheni noin 5000 aterialla, joten ateriakohittaiset kustannukset nousivat hieman. Lähiruuan käyttöaste nousi 21 % asetusta 20 % tavoitteesta.

Kehittämiskohteet:

Oppilasmäärän väheneminen on otettava huomioon tunnusluvuissa.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen

Ympäristöterveydenhuollon, ympäristönsuojelun ja eläinlääkinnän palvelut tuotti lisälmen kaupunki vastuukuntamallilla.

Vanhus- ja vammaisneuvosto on toiminut aktiivisesti mm. tekemällä aloitteita kunnan eri toimielimille, pitämällä yhteyttä hyvinvointialueen luottamushenkilöihin sekä tekemällä yhteistyötä naapurikuntien kanssa.

Kylä- ja yhdistysparlamentti on työskennellyt toimintaperiaatteidensa mukaisesti edunvalvonta ja yhteistyöelimenä kunnan suuntaan edistäen kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Järjestöavustuksia maksettiin vuonna 2025 Päiväkeskus Pysäkille 15 000 euroa ja Arjen Askeleelle 40 000 euroa. Päiväkeskus Pysäkin toiminta loppui kesäkuussa 2025.

Osallistuvan budjetoinnin 20 000 euroa käytettiin musiikkitapahtumiin Sonkajärvellä ja Sukevalla.

Hyvinvointikyselyn perusteella 53 % vastaajista kokee, että Sonkajärvellä hyvinvoinnin edistäminen ja elämänhallinnan tukeminen toteutuu hyvin. 84 % vastanneista kokee omaehtoisen harrastamisen onnistuvan hyvin.

Osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumisen 38 % vastaajista kokee toteutuvan hyvin tai erittäin hyvin. Jopa 35 % vastaajista kokee näiden asioiden toteutuvan huonosti tai erittäin huonosti. Turvallisuus ja saavutettavuus toteutuu kyselyn mukaan Sonkajärvellä hyvin tai erittäin hyvin (62 %).

Tarkastuslautakunta katsoo, että kunnan on pohdittava keinoja osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseksi sekä tunnistamiseksi.

Elinkeinojen kehittäminen

Elinkeinojen kehittämistä toteutetaan kuntastrategian mukaisesti. Tulosalueen tehtävänä on yritystoiminnan ja elinkeinoelämän edellytysten ja työpaikkojen turvaaminen. Useita hankerahoituksia haettu ja myönteisten päätösten osalta on toimenpiteitä toteuttamiseksi valmisteltu.

Elinkeinoasiantuntija aloitti tehtävässään syyskuussa 2025.

Yritystapaamiset, yrityskäynnit ja yrittäjille suunnatut aamukahvitilaisuudet ovat toteutuneet. Myös yhteistyö Eukonkanto Oy:n kanssa on jatkunut.

Suomen Lantakaasu Oy:n peruttua Sonkajärvelle suunnitellun biokaasulaitosinvestoinnin, kunta on aloittanut paikallisten maanviljelijöiden kanssa selvityksen mahdollisuudesta paikallisen biokaasun tuotantoon.

Lomituspalveluja hallinnoi Iisalmen kaupunki. Palvelut ovat erittäin tärkeitä maatalousyrittäjien jaksamisen ja hyvinvoinnin kannalta.

Kehittämiskohteet

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että yhteistyö kunnan, päättäjien ja yrittäjien kanssa olisi säännöllistä ja jatkuvaa.

3.3 Sukevan aluelautakunta

Sukevan aluelautakunta turvaa yhteistyössä muiden lautakuntien kanssa kunnalliset lähipalvelut Sukevan alueen asukkaille sekä vahvistaa Sukevan alueen yhteisöllisyyttä.

Sukevan aluelautakunnassa ovat toiminnalliset tavoitteet toteutuneet. Liikuntasalin ja kuntosalin käyttäjämäärät ovat nousseet ja tapahtumia on järjestetty edellisvuotta enemmän. Toimintatuotot ovat jääneet arvioitua pienemmäksi ja toimintakate on hieman ylittynyt.

Omatoimikirjaston aukioloaikoja on joulukuussa jouduttu supistamaan toistuvien käytösääntörikkomusten takia.

3.4 Sivistyslautakunta

Yleistä

Sivistyslautakunnan eri tulosalueiden toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet hyvin.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien ja muiden lapsiperheitä tukevien tahojen kanssa. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

Varhaiskasvatusta on järjestetty Nallemuorin ja Nallelan päiväkodeissa Sonkajärvellä ja Männikön päiväkodissa Sukevalla sekä kahdessa perhepäivähoitokodissa. Esiopetusta ja sitä täydentävää varhaiskasvatusta on järjestetty Sonkajärven Yhtenäiskoulun esiopetusryhmässä ja Männikön päiväkodissa Sukevalla. Lasten vuorohoitoa on ollut tarjolla Nallemuorin ja Männikön päiväkodeissa.

Yleistä

- Varhaiskasvatuksessa (0–6 v) olevien lasten määrä on pysynyt suunnilleen edellisten vuosien tasolla (vähennystä 6 lasta) ja siinä on ollut 79 % (101 lasta) kunnan 0–6-vuotiaista lapsista. Perheille suoritettu tyytyväisyyskysely antoi hyvät tulokset siitä, kuinka varhaiskasvatuspalvelut palvelevat perheiden arkea (ka 4,8/5,0)
- Toiminnassa on painotettu kunnan strategian mukaisista tavoitteista kohtia hyvinvoiva kuntalainen sekä osaava ja hyvinvoiva henkilöstö. Lisäksi toiminnassa on painotettu ruokakasvatusta, liikkuvaa varhaiskasvatusta ja lukemista.
- Henkilöstön osaamisesta on pidetty huolta koulutuksilla mm. Tunnetaitojen ja osallisuuden tukemiseen sekä luontoliikuntaan ja luontokasvatukseen liittyvillä koulutuksilla. Henkilöstö on osallistunut myös lääkehoito- ja ensiapukoulutuksiin.
- Perheentalotoimintaa on järjestetty varhaiskasvatuksen ja järjestöjen yhteistyönä. Perheentalon kävijöille järjestettiin tyytyväisyyskysely. Toimintaan oli pääsääntöisesti tyytyväisiä (ka 4,1/5). Perheentalo oli vuoden aikana avoinna n. 35 kertaa. Kävijöitä keskimäärin 13 henkilöä/kerta.
- Kotihoidon tuen saajien määrä on vähentynyt ja myös kuntalisää saavien perheiden määrä on vähentynyt edellisestä vuodesta (30 000 € varattu, käytetty 12 000 €).
- Henkilöstön rekrytoinneissa on varauduttava varhaiskasvatuksen henkilöstösäädöksen muuttumiseen vuonna 2030.

Toiminnalliset tavoitteet

Laadukas varhaiskasvatus

- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu ja arvioitu tavoitteen mukaisesti jokaiselle lapselle. Toteuma 100 %.
- Asiakastyytyväisyys varhaiskasvatussuunnitelman laatimiskeskusteluihin kyselyn mukaan (4,6/5).
- Ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen ja arviointi on toteutunut.
- Henkilöstön täydennyskoulutukseen (2x/vuosi) on osallistunut tavoitteen mukaisesti 90 % työntekijöistä.
- Henkilöstön kehittämisiltoihin/päiviin tavoitteen mukaan kaikki työtiimit ovat osallistuneet kaksi kertaa vuodessa. Toteutunut.

Varhaiskasvatuspalvelujen järjestäminen perheiden tarpeista käsin

- Varhaiskasvatuspalvelut palvelevat perheiden arkea asiakastyytyväisyyskyselyn mukaan hyvin (4,8/5).

Taloudelliset tavoitteet

- Varhaiskasvatuksen talouden toimintakatteen toteuma alittui vuonna 2025 (92,5 %). Varhaiskasvatuksen toimintatulot ylittyivät ennakoitua suurempien avustusten vuoksi. Myyntituotot alittuivat varhaiskasvatuspaikkojen vähene-
misen takia. Varhaiskasvatuksen maksutuotot ylittyivät hieman.
- Toimintakulut ovat kokonaisuudessaan alittuneet (93,8 %). Alituksen suurimmat tekijät ovat henkilöstökulujen, palvelujen ostojen sekä maksettujen avustusten kulujen alittuminen. Kuluissa suurimmat ylitykset syntyivät henkilöstömenojen osalta määräaikaisten työntekijöiden palkkauskuluissa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutukseen on panostettu hyvin. Liikunnallisen elämäntavan hanke "Sankarit jylhän kuusikon" sai aluehallintovirastolta kehittämisavustuksen. Varhaiskasvatus on ollut mukana muiden kunnan toimijoiden ja seurojen kanssa järjestämässä mm. Lasten Elekko-hiihtoa, pyöräilytapahtumaa, kesän päätöstapahtumaa, jalkapallocupia, suunnistustapahtumaa ja tonttupolkua.

Koulutoimi

Perusopetuksen tehtävänä on taata kaikille kunnassa asuville lapsille ja nuorille tasapuoliset ja suotuisat olosuhteet kasvulle, oppimiselle ja kehitykselle. Sonkajärven lukiokoulutuksen tarkoituksena on tarjota opiskelijoille monipuoliset jatko-opintovalmiudet kotipaikkakunnan yleislukiossa.

Koulut toimivat kahdessa keskuksessa, Sonkajärven koulukeskuksessa ja Sukevan perhepalvelukeskuksessa.

Yleistä

- Perusopetuksen oppilasmäärän tulevaisuus on edelleen laskeva. Sukevalla tilanne on heikoin.
- Yläkoulussa on saatu vahvoilla toimenpiteillä osittain kuriin aikaisemmin esiintynyttä häiriökäyttäytymistä. Oppilashuollollisen tuen tarve on kuitenkin edelleen kasvava.
- Elokuussa lukiossa aloitti neljä Finest Future-organisaation kautta tullutta opiskelijaa Vietnamista ja Kiinasta. He ovat tuoneet hienosti yhteisöllisyyttä ja elävyyttä koululle.
- Lukion opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa kaksoistutkinto (6 opiskelijaa vuonna 2025).
- Lukion opiskelijoilla on mahdollisuus kansainväliseen toimintaan mm. joka toinen vuosi järjestettävällä ulkomaan opintomatkalla sekä kotikansainväli-syyteen omassa lukiossa Finest Future –opiskelijoiden kanssa.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen avustuksilla saatiin myös lisäresurssia opetus- ja ohjaushenkilöstön palkkaamiseen. Oppilaille järjestettiin opintokäyntejä ja retkiä erilaisiin kulttuuri- ja liikuntakohteisiin.
- Peruskouluikäisten koulukuljetus on järjestetty säädösten mukaisesti. Lukio-laiset ovat myös voineet käyttää kuljetusta.

Toiminnalliset tavoitteet

Kunnassa on laadukas perus- ja lukio-opetus sekä varhaiskasvatus

- Perusopetuksessa ei ole ollut yhtään koulua käymätöntä oppilasta.
- Tavoitteen mukaisesti jokainen päättövaiheen oppilaista on saanut päästö-todistuksen ja valtaosa ensisijaisen jatko-opintopaikan ja loput toisen toi-veen mukaisen paikan.
- Sonkajärven lukioon hakeutui 37 % ikäluokasta ylittäen tavoitteena olleen 33 %.

Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy

- Koulukuraattorin palvelut ovat toteutuneet suunnitellusti (2,5 pv/vk).
- Koulupsykologin palvelut toteutuneet konsultoivan psykologin toimesta 1 pv/vko.
- Koululääkärin palvelut ovat hieman parantuneet, lukiolaisilla eniten viivettä.
- Työllistymistä on tuettu TET-jaksoilla ja työhön hakeutumisen ohjauksella.

Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen

- Yhdistyksille on jaettu toiminta- ja tapahtuma-avustuksia 26 150 € (30 000 varattu).

Taloudelliset tavoitteet

- Koulutoimen taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet suunnitellusti vuonna 2025.

Kunnan perusopetuksen oppilasmäärä vähenee edelleen.

Riskinä jatkossa on pätevien hakijoiden riittävyys. Opiskeluhuollon palvelujen riittävyys huolettava. Sonkajärven yhtenäiskoulun sisäilmaongelmat vaativat jatkuvaa tarkkailua.

Joukkoliikenne

Järjestetään joukkoliikennettä kunnan alueella ja asiointiliikennettä lähiseuduille mahdollisimman kattavasti, mutta kustannustehokkaasti yhteistyössä koulutoimen kuljetusten kanssa. Koulutoimen kuljetukset kilpailutetaan Sansian kautta. Pali-liikenne on järjestetty koko kuntaa kattavana. Sukevalla toimii lisäksi oma kutsupalveluna toimiva asiointitaksi.

Toiminnalliset tavoitteet

Kunnassa on hyvät liikenneyhteydet ja säilytetään vähintään nykyinen taso

- Asiakastyytyväisyyskyselyn perusteella Pali-liikenne on riittävää ja palvelutaso hyvä.

Joukkoliikenne on sujuvaa ja kustannustehokasta yli kuntarajojen

- Kuntien maksuosuudet ELY-keskukselle kasvoivat.

Taloudelliset tavoitteet

- Taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet.

Kehittämiskohteet

- Pali-liikenteelle vaihtoehtoinen toimintamalli Sonkajärven kirkonkylälle etenkin ikääntyvien käyttöön.
- Kuntien välisen joukkoliikenteen järjestämiseen on pyritty vaikuttamaan (mm. Sukeva –Iisalmi), mutta vähäisen matkustajamäärän vuoksi tämä ei ole toteutunut.

Vapaa sivistystoimi

Tulosalueeseen kuuluvat kansalaisopisto, kirjasto ja kulttuuritoimi.

Yleistä

- Kulttuuritoimi on järjestänyt useita tapahtumia vuoden aikana, mm. näytellyitä ja konsertteja kirjastotalolla, kotiseutotalolla, Jyrkän Ruukilla ja Sukevan kyläkeskuksella. Myös alueen päiväkodit ja palvelutalot on huomioitu järjestämällä heille omia konsertteja. Keskeisiä tapahtumia ovat myös olleet

Taikayö-tapahtuma, kulttuurinen kyläkiertäminen ja Wanhan ajan joulu -tapahtuma.

- Kansainvälinen pullomuseo ja kotiseututalo ovat olleet suosittuja käyntikohteita kesällä.

Kansalaisopisto

Kansalaisopiston tavoitteena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta.

Toiminnalliset tavoitteet

Kansalaisopiston kurssien lukumäärä vähintään 80 kpl/vuosi

- Kurseja on toteutettu reilusti yli tavoitteen 152 kpl ja Suomen mallin mukaisia maksuttomia kerhoja koululaisille 27 kpl.

Kirjasto

Kirjastotoiminnan tavoitteena on edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, edistää tiedon saatavuutta ja käyttöä sekä edistää lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa. Tavoitteena on elinikäinen oppiminen.

Toiminnalliset tavoitteet

Kirjastojen lainausten, kävijöiden verkkokäyntien määrä/v, kasvu 2 %

- Toiminnalliset tavoitteet on saavutettu, sillä lainausten määrä on edellisvuoteen verrattuna lisääntynyt 3,7 %, ja kirjastokäynnit kasvaneet 11,0 %.

Kulttuuritoimi

Kulttuuritoiminnan tavoitteena on yhdessä aktiivisten toimijoiden kanssa edistää ja kehittää kulttuurin harrastusta tarjoamalla tiloja, tukemalla toimintaa ja järjestämällä tapahtumia.

Toiminnalliset tavoitteet

Kulttuuritapahtumien tavoitemäärä 10 kpl/v

- Vuonna 2025 kulttuuritapahtumia järjestettiin 11.

Taloudelliset tavoitteet

- Vapaan sivistystoimen taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet.

Nuoriso- ja liikuntatoimi

Nuorisotoimen tehtävänä on nuorten omaan ajankäyttöön kohdistuvan aktiivisen kansalaisuuden edistäminen, nuorten kasvun, itsenäistymisen ja terveiden elintapojen tukeminen, sosiaalinen vahvistaminen sekä nuorten kasvu- ja elinolojen kehittäminen.

Liikuntatoimen tehtävänä on ylläpitää kuntalaisille perusliikuntapalveluja, valvoa liikuntapaikkojen ja -alueiden olosuhteita sekä edistää kuntalaisten liikunnallista terveellistä elämäntapaa, sekä toimia seurojen ja järjestöjen yhteistoiminnan ylläpitäjänä.

Yleistä

- Nuorisotilat ovat olleet avoinna Sonkajärvellä kahtena iltana viikossa ja Sukevalla yhtenä iltana. Lisäksi Sonkajärvellä ns. Yökahvilatoiminta on ollut auki joka toinen perjantai.
- Jäähallin ja liikuntahallin käyttäjämäärät eivät ole kasvaneet.
- Nuorisovaltuustoon toimintaan on osallistunut 13 nuorta. Nuorisovaltuuston edustaja on osallistunut kunnanvaltuuston kokouksiin.
- Kunta tarjoaa edelleen ilmaisen kuntosalin käytön eläkeläisille.
- Liikuntatoimi on järjestänyt kuntalaisille vesijumppareissuja (14) sekä eri kylillä on järjestetty aamutulia (15). Lisäksi keilareissuja oli 3 kertaa.
- Kyläyhdistyksille sekä nuoriso- ja liikuntajärjestöille on myönnetty avustuksia 25 950 €.
- Nuoriso- ja liikuntatoimi sai valtion avustuksia liikunnallisen toimintakulttuurin kehittämiseen 16.000 € ja yläkoulun päiväleiri- ja kerhotoimintaan 4 500 €.
- Maksutonta frisbeegolf-ohjausta oli Sonkajärvellä 2 kertaa ja Sukevalla keran.
- Maksutonta pickleball-ohjausta oli tarjolla Sonkajärvellä 4 kertaa.
- Maksutonta lasten ja nuorten pesäpallokerhoa oli tarjolla kesäkuussa.
- Pohjois-Savon Liikunnan Ilolla-hanke antoi hyvinvointi- ja liikuntaneuvontaa yli 55-vuotiaille Sonkajärvellä ja Sukevalla.

Toiminnalliset tavoitteet

Etsivän nuorisotyön asiakasmäärä ei kasva

- *Etsivän nuorisotyön asiakasmäärä on kasvanut, joten tavoite asiakasmäärän kasvun ehkäisemisestä ei toteutunut.*

Liikuntahallin, kuntosalin ja jäähallin käyttäjämäärä (hlö/vuosi)

- Kuntosalien lunastettujen avainten määrä on hyvällä tasolla.
- Liikuntahallin vuorojen määrät ovat ennallaan.
- Jäähallin käyttöaste on edelleen alhainen.

Taloudelliset tavoitteet

- Nuoriso- ja liikuntatoimen taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet.

Tarkastuslautakunta katsoo, että nuoriso- ja liikuntatoimen työpanoksen kohdentumista kouluyhteistyöhön, nuorisotilojen aukioloaikojen riittävyttä sekä liikuntapalvelujen saavutettavuutta on syytä arvioida. Tarkastuslautakunta suosittelee liikunta- ja nuorisotoimen tehtävien jakamista useammalle henkilölle. Lisäksi kuntosalilaitteiden käyttöohjeiden asianmukaisuus tulee varmistaa. Nuorisovaltuuston kummivaltuutettujen kutsukäytäntöä tulee selkeyttää.

Jäähallin vuorovaraus, tiedottaminen ja vuorojen markkinointi ovat toimineet hyvin. Tarkastuslautakunta suosittelee, että liikuntapaikkavarausten käytäntöjä yhtenäistetään jäähallivarausten mallin pohjalta.

3.5 Tekninen lautakunta

Tekninen toimi

Teknisen toimen palveluiden tavoitteena on edistää kuntalaisten, yritysten ja yhteisöjen edellytyksiä toimia kestävästä kehityksestä mukaisesti Sonkajärvellä. Tekninen toimi vastaa muun muassa tilapalveluista, liikenneväylistä, ympäristö- ja viheralueista, kiinteistöistä, kartta- ja osoitepalveluista, jätehuollosta sekä rakennusvalvonnasta. Kuntastrategian mukaan teknisen toimen palveluilla on keskeinen merkitys kunnan elinvoiman, viihtyisän ja turvallisen asuin ympäristön, liikenneturvallisuuden, palvelujen saavutettavuuden ja vahvan talouden näkökulmasta.

Vuonna 2025 teknisen toimialan palvelutaso pystyttiin pääosin säilyttämään hyvänä, vaikka investointihankkeita oli paljon ja henkilöstöresurssit olivat kuormittuneet. Teknisen johtajan arvion mukaan keskeisiä onnistumisia olivat hankintojen toteutuminen, palvelutason säilyminen sekä hyvä yhteistyö kunnan sisällä.

Teknisen lautakunnan talous toteutui kokonaisuutena talousarviota parempana. Teknisen lautakunnan toimintatuotot olivat 3,709 milj. euroa ja toimintakulut 3,413 milj. euroa. Toimintakate oli 296 000 euroa, kun muutettu talousarvio oli -104 000 euroa. Kokonaiskustannukset olivat 5,167 milj. euroa, mikä oli 91,97 prosenttia talousarviosta.

Käyttötalouden myönteiseen toteumaan vaikuttivat muun muassa ennakoitua suuremmat puunmyyntitulot, asuntojen vuokratulot ja kaavoitustulot.

Lämmitys- ja sähkökulut alittivat talousarvion. Teknisen toimen palvelutaso on pysynyt hyvänä.

Investoinnit

Teknisen lautakunnan investointien nettototeuma oli 1,388 milj. euroa, kun muutettu talousarvio oli 1,691 milj. euroa. Nettototeuma oli siten 82,1 prosenttia muutetusta talousarviosta. Investointimenoja toteutui 1,629 milj. euroa eli 88,5 prosenttia muutetusta talousarviosta, ja investointituloja 241 340 euroa eli 160,0 prosenttia muutetusta talousarviosta.

Merkittäviä investointeja olivat muun muassa Sonkajärven torin rakentaminen, Pumppaamontien perusparannus, Jyrkän alueen ja Volokinpolun retkeilyreitien täydennykset, Mustikkasuon terveismetsä ja lähiliikuntapaikka, Sukevan päiväkodin julkisivun ja katon maalaus sekä koulukeskuksen lattioiden uusiminen. Useat hankkeet toteutuivat lähes talousarvion mukaisesti, esimerkiksi torin rakentamisen toteuma oli 95,3 prosenttia ja Sukevan päiväkodin maalaustyön 97,8 prosenttia.

Kaikki investoinnit eivät kuitenkaan toteutuneet suunnitellusti. Osoitekartan uusiminen, Sukevan uimarannan pukukoppien uusiminen, liikenneturvallisuustyöt, leikkikenttien kunnostukset ja moottorikelkkareittien kehittäminen jäivät toteutumatta tai etenivät vain osittain. Ruukintuvan muutos- ja peruskorjaustyöt jäivät selvästi talousarviota alemmalle toteumalle, koska hanke on kaksivuotinen ja painottuu seuraavalle vuodelle.

Tarkastuslautakunta toteaa, että investointiohjelma oli laaja suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin. Erityisesti hankkeiden valmistelun ja seurannan kuormitus kasvoi, kun elinvoimakoordinaattorin tehtävien päätyminen siirsi hankeseurantaan liittyviä tehtäviä tekniselle toimelle. Vuonna 2026 on tärkeää varmistaa, että hankkeiden suunnittelu ja valmistelu ovat riittävän pitkällä jo alkuvuodesta.

Liikenneväylät

Liikenneväylien osalta talvikunnossapito ja yksityistieavustukset toteutuivat keskeisinä palveluina. Sukevan taajaman ja Savonvirran kevyen liikenteen väylän talvikunnossapito kilpailutettiin hoitokausille 2025–2028. Tilinpäätöksen mukaan katujen, kevyen liikenteen väylien ja kiinteistöjen piha-alueiden talvikunnossapidon laatu toteutui erinomaisesti. Yksityistieavustuksia myönnettiin 104 tiekunnalle yhteensä 88 639 euroa ja yksityistieiden perusparannuksia avustettiin noin 6 400 eurolla.

Liikenneturvallisuutta ja esteettömyyttä parantavia toimenpiteitä ei juuri tehty vuonna 2025, koska tarvetta tai valmiita suunnitelmia ei ollut vuoden aikana.

Tilapalvelu ja kiinteistöt

Tilapalveluissa kiinteistöjen rakennusautomaatioseurannalla on seurattu veden, lämmön ja sähkön kulutusta. Vuonna 2025 purettiin Kotikumpu-niminen

omakotitalo ja tehtiin peruskorjauksia investointisuunnitelman mukaisesti. Sonkajärven koulukeskuksen A-koulun puolelle päätettiin toteuttaa ilmanvaihdon nuohoukset ja säädöt, jotka eivät olleet suunniteltu tehtäväksi vielä vuonna 2025. Kunnan kiinteistöissä ostopalveluna toteutettua siivoustyötä kilpailutettiin vuosille 2025–2028.

Kiinteistöjen korjausvelan ja pitkän aikavälin kunnossapitotarpeiden seuranta vaatii edelleen huomiota. Suuria akuutteja riskejä ei ole nähty, mutta kiinteistö-kannan tilanteesta ei ole riittävän selkeää kuvaa kymmenen vuoden aikajän-teellä. Lisäksi Puotila ja Aittokoski on tunnistettu myytäviksi kiinteistöiksi.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kiinteistöselvityksen käsittely etenee ja että kiinteistöjen käyttöaste, ylläpitokustannukset, korjaustarpeet ja mahdolliset luopumispäätökset arvioidaan kokonaisuutena.

Ympäristö- ja viheralueet

Ympäristö- ja viheralueiden tavoitteena oli turvallinen ja viihtyisä taajamara-kenne sekä kunnan asukuntastrategian tukeminen. Vuonna 2025 valmistui li-sää uusia pukukoppeja Kangaslammen ja Sukevan uimarannoille. Mustikka-suolle valmistui uusi laavu sekä ulkoliikuntapaikka, ja Kangaslammen talviui-mareiden pukuhuonetila saneerattiin perusteellisesti. Volokinpolun kunnostus eteni reitin merkintöjen uusimisella ja esteettömän reitin rakentamisella.

Nämä toimenpiteet tukevat kuntastrategian tavoitteita hyvinvoivasta kuntalai-sesta, monipuolisista harrastusmahdollisuuksista ja viihtyisästä asuinympäris-töstä.

Vesihuolto

Sonkajärven Vesi Oy:n tehtävänä on toimittaa kuntalaisille laadukasta talous-vettä ja huolehtia jäteveden käsittelystä laatuvaatimusten mukaisesti. Vuonna 2025 Sonkajärven kunta ja Sonkajärven Vesi Oy jatkoivat yhteistyötä kiinteis-töjen ja vesihuoltolaitoksen varallaolon osalta. Sonkajärven Vesi Oy:lle mak-settiin sopimuksen mukaisesti hulevesikorvausta 70 000 euroa.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan toimintatuotot olivat 16 000 euroa ja toimintakulut 103 000 euroa. Toimintakate toteutui -87 000 euronä, mikä oli talousarviota pa-rempi. Lupapäätöksiä tehtiin 51 kappaletta, kun tavoite oli 55. Katselmuksia tehtiin 420 kappaletta ja aloituskokouksia 8 kappaletta.

Rakennusvalvonnassa näkyivät edelleen rakentamisen hiljentyminen ja rahoi-tusolojen kiristyminen. Toisaalta vapaa-ajan asuminen ja rakennusten korjaus-velan korjaaminen lisäsivät kuntalaisten neuvonnan tarvetta. Rakennuslupien määrä oli hieman edellisvuotta pienempi, mutta neuvonta ja muu asiointi sähköisesti lisääntyivät edelleen. Vuoden 2025 alusta voimaan tullut

rakentamislaki lisäsi neuvontatyötä ja rakennusjärjestyksen päivittämistä jatkettiin yhdessä Iisalmen, Kiuruveden, Pielaveden ja Vieremän kanssa.

Riskienhallinta ja sisäinen valvonta

Teknisen toimialan keskeisinä riskeinä ovat edelleen ohut henkilöstörakenne, henkilöstön ikääntyminen, työssä jaksaminen, kiinteistökannan ikä, korjausvelka sekä hankkeiden ja sopimusten hallinta. Henkilöstön jaksamista on pyritty tukemaan muun muassa mahdollistamalla lyhyempi työaika. Seudullinen yhteistyö teknisten johtajien kesken on toiminut hyvin, ja ympäristökuntien tekniset johtajat tapaavat noin kaksi kertaa vuodessa.

Ostolaskujen tarkastuksen osalta tehtävät on jaettu asiatarkastajiin, hyväksyjiiin ja tiliöinnistä vastaaviin henkilöihin. Tämä käytäntö on toiminut hyvin. Hankintojen ja sopimusten osalta palvelut on kilpailutettu ja tarjouksia on saatu hyvin, mikä on mahdollistanut kilpailun ja edullisimman tarjouksen valinnan.

Tarkastuslautakunta pitää edelleen tärkeänä sopimusten, hankintojen ja laskutuksen valvontaa sekä investointihankkeiden seurantaa. Erityisesti laaja investointiohjelma edellyttää ennakoivaa valmistelua, selkeää vastuunjakoa ja riittävää raportointia lautakunnalle.

Kehittämiskohteet

Teknisen lautakunnan vuoden 2025 toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuivat kokonaisuutena kohtuullisen hyvin. Palvelutaso säilyi hyvänä ja useat merkittävät investoinnit etenivät suunnitellusti. Talous toteutui kokonaisuutena talousarviota paremmin.

Tarkastuslautakunta kiinnittää kuitenkin huomiota seuraaviin kehittämiskohteisiin:

Investointien suunnittelua ja aikataulutusta tulee vahvistaa.

Osa investoinneista jäi toteutumatta tai siirtyi eteenpäin. Jatkossa hankkeiden suunnittelun, kustannusarvioiden ja toteutusaikataulujen tulee olla valmiimpia jo talousarviovuoden alussa.

Kiinteistöjen pitkän aikavälin suunnittelua on täsmennettävä.

Kiinteistökannan kunto, käyttöaste, ylläpitokustannukset, korjausvelka ja mahdolliset myynti- tai luopumiskohteet tulee arvioida kokonaisuutena. Kiinteistöstrategian eteneminen on tärkeää vahvan talouden ja tarkoituksenmukaisen palveluverkon näkökulmasta.

Henkilöstöressurssien riittävyttä on seurattava.

Teknisen toimialan tehtäväkenttä on laaja suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin. Hankkeiden lisääntyminen ja tehtävien siirtyminen tekniselle toimelle lisäävät kuormitusta.

Liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden kehittämiseen tulee laatia ennakoiva suunnitelma.

Vuonna 2025 toimenpiteitä tehtiin vähän. Jatkossa on tärkeää, että tarpeet tunnistetaan ajoissa ja toimenpiteet kytketään investointisuunnitteluun.

Sopimusten, hankintojen ja investointien valvontaa tulee jatkaa järjestelmällisesti.

Sisäisen valvonnan näkökulmasta on tärkeää, että laskujen tarkastus, sopimuseuranta ja hankkeiden kustannuseuranta pysyvät ajan tasalla.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tekninen toimi on vuonna 2025 hoitanut laajan tehtäväkenttensä pääosin hyvin ja tukenut kuntastrategian tavoitteita viihtyisästä, turvallisesta ja elinvoimaisesta Sonkajärvestä. Jatkossa painopistettä tulee siirtää entistä enemmän ennakoivaan suunnitteluun, kiinteistöjen kokonaisuuden hallintaan ja investointien realistiseen mitoittamiseen.

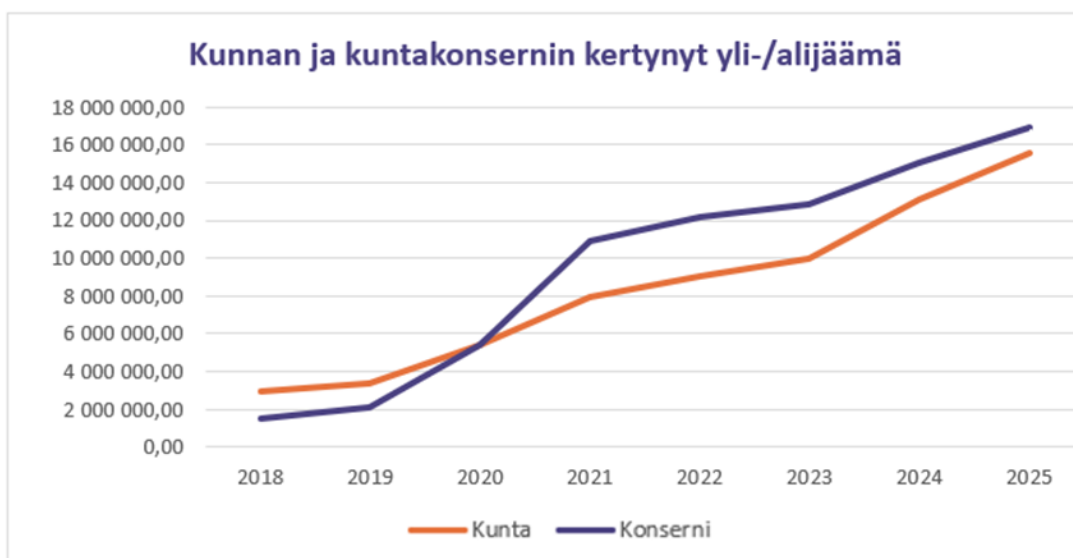
Palo-, pelastus- ja suojelutyö

Pohjois-Savon hyvinvointialue vastaa tehtävästä. Kunta on tilinpäätöksessä varautunut mahdollisiin takautuviin henkilöstön varallaolokorvauksien maksumuutoksiin.

3.6 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Kunnan taloudellisten tunnuslukujen kehitys

Tarkastuslautakunnan yksi lakisääteisistä tehtävistä on arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää. Kunnan taseessa ei ole kattamatonta alijäämää 31.12.2025 tilinpäätöksessä. Myös kuntakonsernin kertynyt jäämä on positiivinen.

Kunnan ja kuntakonsernin kertynyt jäämä yhteensä vuosina 2018-2025

Sarja 1 – kunta, Sarja 2 - konserni

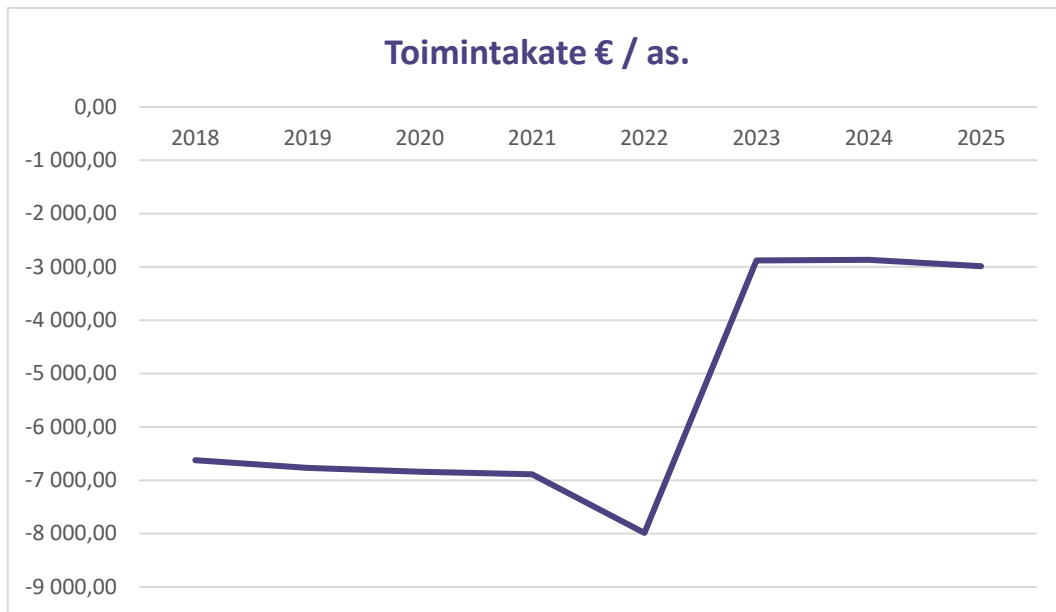
Kuntalain 118 § mukaan erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely voidaan käynnistää, mikäli kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää 110§:n 3 momentissa säädettyssä määräajassa tai jos asukasta kohden laskettu konsernialijäämä on ylittänyt viimeisimmässä tilinpäätöksessä 1000 euroa ja sitä edeltäneessä 500 euroa. Arviointimenettely on mahdollista käynnistää myös 118 §:n neljännen momentin kriteerien täytyessä. Alla olevassa taulukossa on koonti Sonkajärven kunnan taloudellisesta tilanteesta suhteessa näihin tunnuslukuihin.

● = Kriteeri ei täyty ● = Kriteeri on täyttymässä ● = Kriteeri täyttyy

Kriisikuntakriteeri		2025	2024	Kriteerin tila
Asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitiilinpäätöksessä vähintään 1000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa.	Raja-arvo Toteuma	0 4 797	0 4 225	●
<u>Tai jos kahden viimeisen tilinpäätöksen mukaan seuraavat tunnusluvut täyttyvät:</u>				
<ul style="list-style-type: none"> Kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia 	Raja-arvo Toteuma	80 % 189 %	80 % 202 %	●
<ul style="list-style-type: none"> Kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti (2024 7,47 %; 2025 7,54 %) 	Raja-arvo Toteuma	9,54 % 8,60 %	9,47 % 8,60 %	●
<ul style="list-style-type: none"> Asukasta kohden laskettu kuntakonsernin lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitiilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla. 	Raja-arvo Toteuma	8 558* 1 971	8 558 2 515	●
<ul style="list-style-type: none"> Konsernitiilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8. 	Raja-arvo Toteuma	0,8 4,0	0,8 3,1	●

* Vuoden 2025 lukua ei vielä saatavilla. Käytetty raja-arvona 2024 lukua.

Toimintakate kuvaa toimintakulujen ja -tuottojen välistä erotusta, joka kunnallistaloudessa on aina miinusmerkinen, koska verotulot ja valtionosuudet esitetään tuloslaskelmassa vasta toimintakatteen jälkeen. Toimintakate ilmoittaa, paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verorahoituksella (verotulot ja valtionosuudet). Alla olevassa kuviossa tarkastellaan toimintakatteen kehitystä 2018–2025.

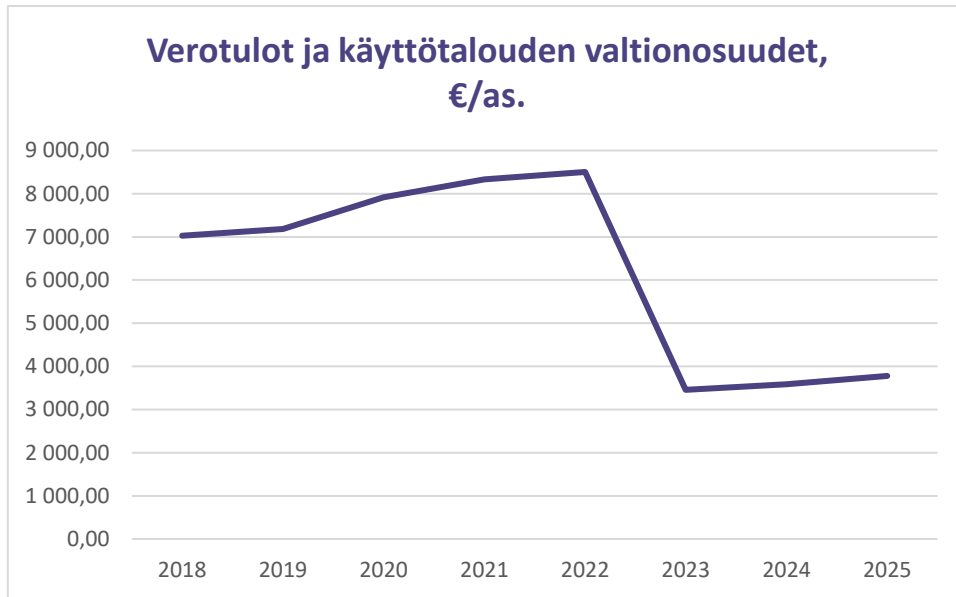

Toimintakate asukasta kohden 2018-2025

Vuoden 2025 tilinpäätöksen mukaan kunnan toimintakate toteutui hieman edellisvuotta heikompana. Toimintakatteen toteuma vuonna 2025 oli -10,5 M€ ja edellisvuonna -10,2 M€. Toimintakate toteutui 1,3 M€ arvioitua parempana. Käyttötalouden toimintatuotot toteutuivat talousarviota 0,4 M€ suurempina ja myös toimintakulut toteutuivat talousarviota 1,0 M€ paremmin. Käyttötalouden luvuissa on laskettu mukaan myös sisäiset erät.

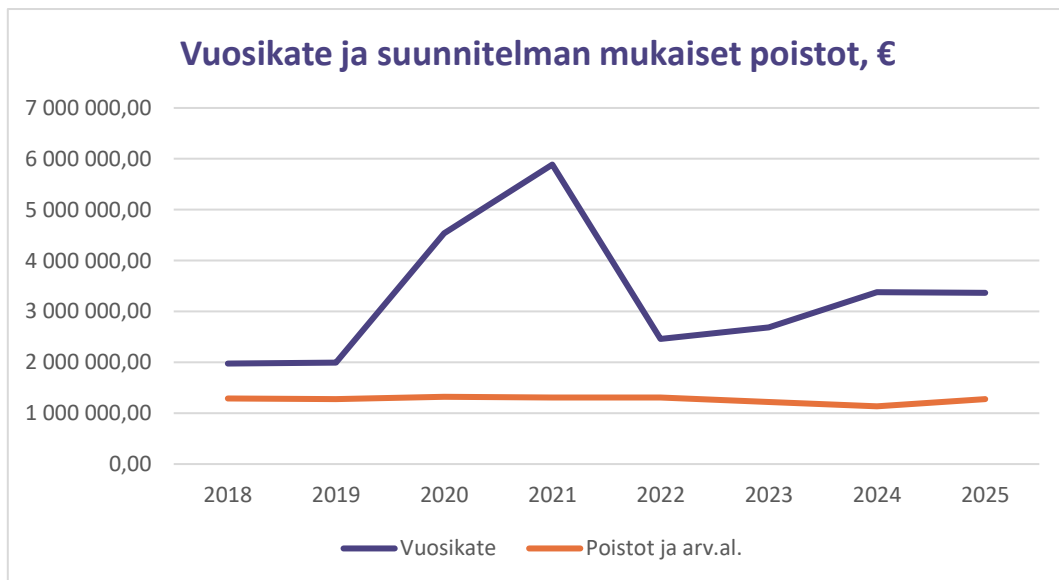
Ylläolevasta graafista havaittava vuosien 2022 ja 2023 välinen toimintakatteen merkittävä muutos johtui pitkälti hyvinvointialuemuutoksen tuomasta kulu- ja tulorakenteen voimakkaasta muuttumisesta.

Verotulot asukasta kohden kasvoivat tilikaudella 0,4 % ja asukaskohtaiset valtionosuudet 13,7 %. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen. Muutoksen myötä kuntien verotulojen ja valtionosuuksien rakennetta uudistettiin voimakkaasti. Verotulot ja valtionosuudet ovat tästä syystä eläneet voimakkaasti viime vuosina ja lähivuosina selvinnee, mille perustasolle ne asettuvat.

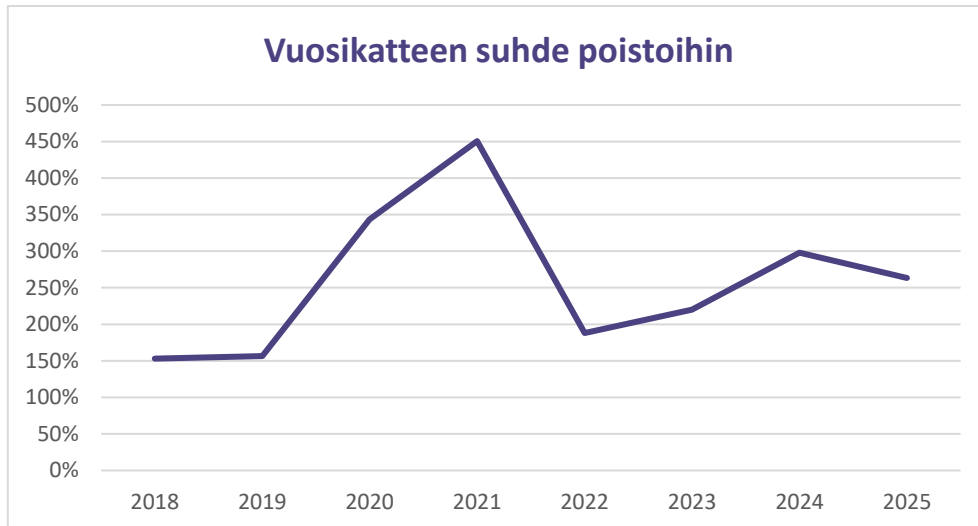

Verotulojen ja valtionosuuksien kehitys asukasta kohden 2018-2025

Vuosikate osoittaa kunnan tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoitukseen ja lainanlyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen luku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus on riittävä. Seuraavassa kuviossa esitetään, miten vuosikate on kattanut suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset vuodesta 2018 lähtien. Vuonna 2025 vuosikate asukasta kohden oli 957 euroa, joka kattoi poistot 263 prosenttisesti.

Vuosikate ja suunnitelman mukaiset poistot vuosina 2018-2025

Vuosikatteen suhde poistoihin vuosina 2018-2025

Vertailu Pohjois-Savon muihin kuntiin

Alla olevassa taulukossa on vertailtu Sonkajärven kunnan talouden tunnuslukuja lähialueen kuntiin sekä koko Pohjois-Savon keskiarvoihin. Kuntien luvut on poimittu kunnanhallitusten käsittelemiltä vuoden 2025 tilinpäätöksiltä. Pohjois-Savon osalta käytettiin neljän ensimmäisen tunnusluvun osalta tutkiahallintoa.fi -tietokannan tilinpäätösarviot 2025 lukuja ja loput tunnusluvut ovat toteutuneiden vuoden 2024 tilinpäätösten keskiarvoja.

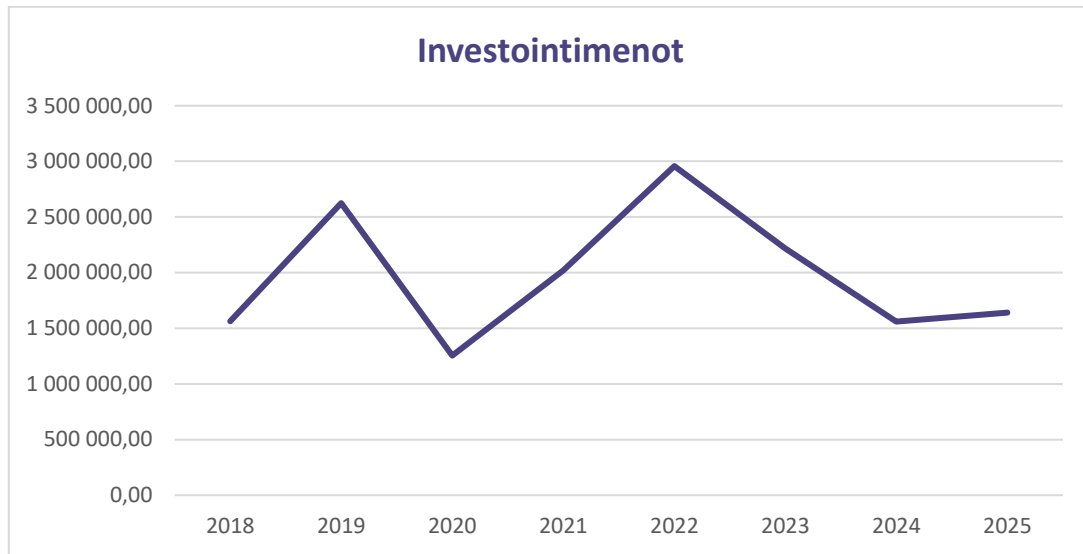
● = Parempi ● = Keskiarvoa ● = Heikompi

Tunnusluku (tuhansia euroja)	Pohjois-Savo	Iisalmi	Vieremä	Rautavaara	Sonkajärvi	Suhteessa maakuntaan
Verotulot ja vos / as.	2 399	3 219	3 847	4 154	3 775	●
Toimintakate / as.	-2 543	-2 519	-3 310	-3 430	-2 987	●
Vuosikate / as.	509	713	776	962	957	●
Vuosikate / poistot	116 %	117 %	197 %	128 %	263 %	●
Lainat ja vuokravastuut / as.	5 038	4 210	1 425	3 268	1 143	●
Konsernin lask. lainanhoitokate	1,2	1,5	2,1	2,1	4,0	●
Investointimenot / as.	499	318	324	354	466	●
Konsernijäämä / as.	1 504	3 313	6 473	5 849	4 797	●

Tarkastuslautakunta toteaa

Kuntakonsernin taloudellinen tilanne on hyvä. Kriisikuntakriteereihin verrattuna tilanne on hyvin hallinnassa.

Investoinnit

Kunnan investointimenojen kehitys 2018-2025

Investointimenoja oli varattu talousarviomuutosten jälkeen 1,85 miljoonaa euroa ja toteutuneet investointimenot olivat 1,64 milj. euroa, joka jää 0,21 milj. euroa muutetun talousarvion alle.

Tilikauden aikana toteutetuista investoinneista suurin yksittäinen hanke oli torin rakentaminen, johon käytettiin tilikaudella 410 tuhatta euroa. Hanke valmistui syksyllä 2025.

Tarkastuslautakunta toteaa

Investointihankkeiden suunnittelu pitkällä aikavälillä tukee vakaata taloutta ja palveluiden varmistamista kaikissa tilanteissa.

3.7 Tytäryhtiöt

Sonkakoti Oy

- Sonkakodin tavoitteet ovat pitkälti toteutuneet.
- Yhtiön liikevaihto oli 1,973 M€. Keskivuokra 9,84 euroa/m²/kk on kilpailukyinen, kunnantalon vuokra on määritetty erikseen (19,30 €/m²/kk, alv 25,5 %).
- Haasteena on käyttöasteen laskeminen edelleen. Vuonna 2025 käyttöaste oli 92,6 %, mikä jäi alle tavoitteen.
- **Tulevaisuuden haasteita ovat kassan riittävyys ja suuri korjausvelka.**

Sonkajärven Vesi Oy

- Yhtiön toiminta-alueita ovat Sonkajärven ja Sukevan taajamat sekä Jyrkän kylä. Vesihuoltopalvelut ovat toimineet näillä alueilla hyvin.
- Yhtiön liikevaihto v. 2025 oli 1,48 M€, tappiota yhtiölle tuli n. 106 000 €. Talousveden ja jäteveden käyttömaksuja ei nostettu v. 2025. Lainaa yhtiö otti lisää ja lainamäärä suhteessa liikevaihtoon on varsin suuri.
- Sonkajärven kunnan kanssa tehdyn yhteistyösopimuksen mukainen vuotovesikompensaatio, 70 000 €, on käytetty vuotovesien selvittämiseen ja korjaamiseen. Tehdyt korjaukset ovatkin merkittävästi vähentäneet vuotovesiä.
- Varautumista vedensaantiin on parannettu hankkimalla yhteinen 10 m³ varavesisäiliö yhdessä lisälmen vesilaitoksen kanssa.
- Suunnitelmat yhteistyöstä kunnan alueella toimivien vesiosuuskuntien kanssa on aloitettu.
- Tulevaisuuden haasteita ovat väestömäärän väheneminen, joka pienentää vedenkulutusta, käyttötalouden tasapainottaminen sekä investointimahdollisuudet.

4. Henkilöstö

Tavoitteena on osaava ja motivoitunut henkilöstö, hyvä ilmapiiri ja työyhteisö, jossa ihmisistä välitetään. Työyhteisö on turvallinen ja muutoksia johdetaan hallitusti.

- Sonkajärven kunnan henkilöstö vuoden 2025 lopussa oli 131, jossa on vähennystä 15 henkilöä edellisvuoteen verrattuna. Henkilöstöstä naisia oli 79 prosenttia ja miehiä 21 prosenttia. Henkilöstön keski-ikä oli 47 vuotta. Eläkepoistuma vuosina 2026–2029 on arviolta 19 prosenttia vakituisesta henkilöstöstä, mikä korostaa ennakoivan henkilöstösuunnittelun, osaamisen siirtämisen ja rekrytointien onnistumisen merkitystä.
- Henkilöstöohjelma päivitettiin 24.2.2025.
- Sairauspoissaoloja oli 1741 kalenteripäivää, lisäystä edellisvuoteen 42 kalenteripäivää (2,5 %). Tapaturmista johtuneet sairauspoissaolot olivat 15 kalenteripäivää, vähennystä 19 päivää (55 %). Sairauspoissaoloprosentti oli 3,6 prosenttia. Koko henkilöstön palkallisia koulutuspäiviä oli yhteensä 129 eli 0,98 päivää henkilöä kohden. Vakituisten henkilöstön koulutuspäiviä oli 113 eli 1,13 päivää vakituista työntekijää kohden.
- Työterveyshuolto on ostettu Pihlajalinna Terveys Oy:ltä. Kustannukset ovat olleet 104 241 €, jossa on ollut nousua 23 311 € (28,8 %).

5. Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Kunnan riskienhallintaohje on tullut voimaan 1.1.2019 sekä sisäisen valvonnan ohje 1.1.2017.

Riskienhallintaohjeen perusteella kunnan toimielimien tulisi hyväksyä vuosittain riskienhallintaohjelma, jonka laatimiseen osallistuvat tulosalueen esimiehet.

Tilikaudella 2025 Sukevan aluelautakunta ja sivistyslautakunta ovat käsitelleet vuosittaiset riskienhallintaohjelmansa. Kunnanhallitus ja tekninen lautakunta ovat käsitelleet riskienhallintaohjelman viimeksi vuonna 2024.

Toimintakertomuksesta ilmenee, miten riskien hallinta ja siihen liittyvä sisäinen valvonta ja konsernivalvonta on kunnassa järjestetty.

5.1 Riskien hallinta

Toimintakertomuksella kuvataan kunnan riskienhallinnan järjestämistä sekä arvioidaan kunnan toimintaan liittyvät merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät.

Kunnan arvion mukaan taloudelliset riskit liittyvät talouden tasapainoon, tulo-rahoituksen riittävyyteen sekä rahoitukseen. Kunnan väestönkehitys vaikeuttaa kunnan toiminnan ja talouden sekä palvelutarpeen suunnittelua mm. vähentämällä verotuloja, toimintatuottoja ja valtionosuuksia.

Toiminnallisten riskien mainitaan koskevat henkilöstön ikääntymistä, rekrytoinnin haastavuutta, suhdannevaihteluita, lainsäädännön muutoksia sekä sähköisiä tietojärjestelmiä. Konserniyhteisöihin ja niille annettuihin takauksiin liittyvät riskit arvioidaan toimintakertomuksella vähäisiksi, mutta todetaan niiden kokonaisarvon olevan merkittävä.

5.2 Sisäinen valvonta

Toimintakertomus sisältää keskeiset johtopäätökset ja kehittämiskohdat sisäisen valvonnan toteutumisesta tilikaudella.

Edellisinä vuosina aloitettua sopimusten hallintaprosessia on edelleen jatkettava mm. muuttamalla sopimukset sähköiseen muotoon ja viemällä ne sitten asianhallintajärjestelmään.

Sisäisen valvonnan näkökulmasta on tärkeää, että sopimusten seuranta pysyy ajan tasalla.

Tilintarkastajat ovat myös tarkastaneet sisäisen valvonnan toimivuutta eri tarkastusprosessien yhteydessä.

6. Tarkastuslautakunnan pohdintoja tulevaan

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan Sonkajärven kunnan lähtökohdat tuleville vuosille ovat taloudellisesti hyvät, mutta toimintaympäristöön liittyy useita epävarmuustekijöitä. Väestökehitys, palvelutarpeiden muuttuminen, työllisyyden hoidon kustannukset, kiinteistöjen korjausvelka sekä konserniyhtiöiden talouden kehitys edellyttävät ennakoivaa johtamista ja avointa päätöksentekoa. Mahdolliset muutokset valtionosuuksiin ja hankintalakiin vaikuttavat merkittävästi myös Sonkajärven kuntaan.

Vahva talous ei yksin riitä turvaamaan kunnan elinvoimaa, vaan rinnalle tarvitaan aktiivista elinkeinopolitiikkaa, toimivaa yhteistyötä yrittäjien ja järjestöjen kanssa, kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien vahvistamista sekä henkilöstön osaamisesta ja jaksamisesta huolehtimista. Kuntien välinen yhteistyö on entistä tärkeämpää tulevaisuudessa.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että päätöksenteossa arvioidaan nykyistä systemaattisemmin päätösten pitkän aikavälin vaikutuksia kunnan talouteen, palveluihin, henkilöstöön, kiinteistöihin ja kuntalaisten hyvinvointiin. Erityisesti merkittävässä investointi-, kaavoitus- ja palveluverkkoratkaisuissa tulee varmistaa riittävä valmistelu, vaihtoehtojen vertailu ja päätösten selkeät perustelut.

- Luottamushenkilöiden koulutus on ollut varsin vähäistä. Koulutusta tulisi lisätä, varsinkin valtuustokauden alussa.
- Luottamushenkilöiden on hyvä sitoutua hyvään hallintotapaan ja ohjeiden noudattamiseen pitkäjänteisesti ja määrätietoisesti. Myös päätösten perustelut ovat tärkeitä, etenkin esittelijän esityksestä poikkeavissa tilanteissa.
- Talousarviotavoitteissa tulisi olla mittarit.
- Kuntalaisiltojen säännöllinen toteuttaminen jatkossakin eri teemoilla.
- Kunnan kiinteistöjen käyttöasteen ja niiden taloudellisuuden arviointia yhdessä teknisen toimen kanssa on edelleen jatkettava.
- Kunnan henkilöstö toteuttaa kuntamme palvelut. Heidän hyvinvointinsa, työssään kehittyminen ja työhön sitoutuminen on meille jokaiselle tärkeä kaiken aikaa. Palvelujen toteuttajat ansaitsevat kiitoksemme ja arvostuksemme.

Tarkastuslautakunta kiittää kuntalaisia, kunnan viranhaltijoita ja työntekijöitä sekä luottamushenkilöitä hyvin onnistuneesta vuodesta.

Sonkajärvellä 13.5.2026

Seppo Kainulainen

Tiina Niskanen

Pirkko Väisänen

Pirjo Rönkkö

Vesa Hynynen